

Ültetvénytelepítési programok népszerűsége és tapasztalatai Popularity and experiences of fruit and grape plantation programs

Pető Judit¹, Hüvely Attila², Cserni Imre³

^{1,2,3} Környezettudományi Csoport, Kertészeti Tanszék, Kecskeméti Főiskola,
Kertészeti Főiskolai Kar

Összefoglalás: A környezetgazdálkodási agrártámogatási programok jelentős területe az ültetvény telepítések támogatása. A Kertészeti Főiskolai Kar laboratóriumában 2009 óta folyamatosan történnek az ültetvénytelepítést megelőző, a talajvédelmi tervek összeállításához szükséges talajvizsgálatok. Tanulmányaink során felmérést végeztünk az egyes években telepítésre kerülő ültetvények számát, kiterjedését, területi eloszlását és típusát tekintve. A vizsgált időszakban, a környékünkön legnagyobb mennyiségben szőlőt telepítettek. Számukat és területüket tekintve is, 2011-ben történt a legtöbb telepítés. A telepítéseken belül a gyümölcsösök telepítésének aránya a legmagasabb 2013-ban volt, átlagos területük nagyobb volt, mint a szőlő ültetvényeké, átlagosan 33%-kal.

Abstract: As a part of the environment management support programs, plantation and re-plantation take great interest. In our Soil and Plant Testing Laboratory in Faculty of Horticulture, soil samples have been analyzed continuously since 2009. Soil tests are necessary for the farmers, and the results of those tests serve as the basis of the so called “soil protection plan” made by the experts. In this investigation there have been examined the area, number, distribution and type of plantation in our region between 2009 and 2013. Most of the plantation plans were made in 2011. Most plantations were vineyards. The ratio of fruit tree orchards in plantations was the highest in 2013. The average area of the planned fruit gardens was about 33% greater than that of vineyards.

Kulcsszavak: Ültetvény, szőlő, gyümölcs, talajvizsgálat, dél-magyarországi régió

Keywords: Plantation, grape, fruit, soil analysis, south-eastern Hungarian region

1. Bevezetés

A környezettudatos és fenntartható agrárgazdálkodás kialakításához olyan gazdasági szabályozó és egyben ösztönző pénzügyi támogatási rendszer megvalósítása és bevezetése vált szükségessé Magyarországon, amely a környezet- és természetvédelmi szempontok gazdálkodási érvényesítéséből származó jövedelem kiesést kompenzálja. A vidéki térség a mezőgazdasági termelés színtere, s egyben élettér is, melynek fenntartása érdekében az agrár környezetgazdálkodás prioritást élvez (NAP-FVM). A korábbi túltermelés megakadályozása, illetve a viszonylagos piaci egyensúly fenntartása érdekében az EU-ban nem engedélyezett a már meglévő borszőlőtermő terület növelése. Lehetőség van a létező ültetvények kivágása után azok újratelepítésére (újratelepítési jog), nem engedélyezett azonban új ültetvények létesítése olyan területeken, ahonnan nem vágta ki szőlőt. Kivételt jelent bizonyos minőségi borok vagy földrajzi jelzéssel ellátott asztali borok termőterülete, amelyek esetében a kereslet meghaladja a kínálatot. A szabályozás azért is előnyös, mert Magyarországon sok az elöregedett és a meg nem művelt ültetvény, melyek a támogatás segítségével megújíthatók. Mivel a szőlő és gyümölcs ültetvények telepítése évtizedekre szól, körültekintően kell megválasztani a természeti feltételeket, különös tekintettel az éghajlati viszonyokra, a talaj

adottságokra, a domborzati viszonyokra és a biológiai tényezőkre (Bogoni et al., 1995, Ramos és Martínez-Casnovas, 2006). Régióinkban – tekintetbe véve a talaj- és klimatikus adottságainkat - a szintén támogatott környezetbarát öntözési technológiák kialakítása nagyban növelheti a termésbiztonságot (Várallyay, 1989, Várallyay, 2005). Az ültetvény telepítése előtt talajtani szakértőnek ún. talajvédelmi tervet kell készítenie, mely talajvizsgálati eredményeken alapul. A legfontosabb talaj fizikai és kémiai tulajdonságok (pH, só- és mésztartalom, kötöttség, humusz, valamint makro- és mikroelem tartalom (N, P, K, Ca, Mg, Na, Zn, Cu, Fe, Mn) alapján tervezhető a tápanyag utánpótlás mértéke a telepítés előtt és később kultúrában is. A telepítési engedélyt szakhatóság adja ki.

Tanulmányunkban a Kertészeti Főiskolai Kar laboratóriumában 2009-2013 között vizsgált minták alapján mutatjuk be a Bács-Kiskun megyében, illetve a dél-alföldi régióban tervezett, illetve megvalósult szőlő és gyümölcs ültetvénytelepítésekkel kapcsolatos eredményeinket.

2. Anyag és módszer

A talajmintavételt a laboratóriumunkkal kapcsolatban álló, regisztrált talajvédelmi szakértők végezték el; a telepítést megelőző talajvizsgálati előírásoknak megfelelően, szabvány szerinti módszerekkel (szelvényminták gyűjtése 0-150 cm mélységben, és átlagminták gyűjtése 0-30 cm, illetve 30-60 cm mélységű rétegekből). A tervezett gyümölcs- és szőlőültetvények elsősorban a dél-alföldi régióban, azon belül főként Bács-Kiskun megyében helyezkedtek el. A mintavételek 2009 és 2013 között történtek.

Az analitikai vizsgálatokat a Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Karának Talaj- és Növényvizsgáló Laboratóriumában végeztük el (akkreditálási okirat száma: NAT-1-1548/2007 illetve 2011). Ennek eredményeiről más tanulmányunkban részletesen is beszámolunk.

Jelen közleményünkben elemzésre került az ültetvények mérete, elhelyezkedése és típusa éves bontásban, valamint értékeltük a szakértők által végzett talajvédelmi tervek mennyiségét is.

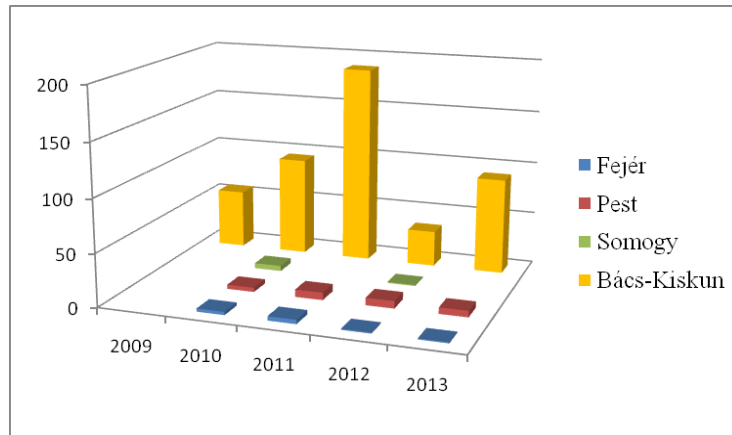
3. Eredmények

2009-2013 között 520 db ültetvénytelepítéshez kapcsolódó megrendelés végeztünk talajvizsgálatokat. A telepítések túlnyomó része szőlőültetvény (455 db, 87,5%), a többi gyümölcsfa ültetvény volt (55 db, 12,5%). A szőlőfajták közül nagyon népszerű volt a *Cserszegi fűszeres*, az *Aletta* és az *Arany sárfehér*. A legnépszerűbb gyümölcsfajok voltak a kajszli, meggy és szilva. A telepítések számát éves bontásban az 1. Táblázatban mutatjuk be. A telepítések száma 2011-ben kiugróan magas volt.

Év	Telepítések száma (db)
2009	51
2010	110
2011	204
2012	43
2013	105

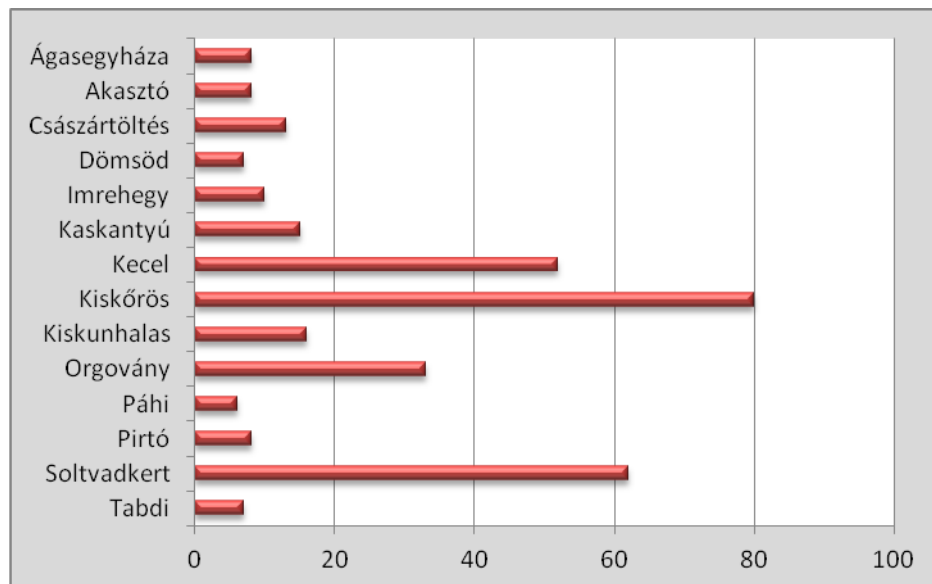
1. Táblázat. Az évenkénti telepítések száma a vizsgálati időszakban.

A telepítések túlnyomó része Bács-Kiskun megyét érintette (1. ábra). 465 db telepítést terveztek Bács-Kiskunban (89,4%), ezt követte Pest megye 24 db (4,6%) és Fejér megye 9 db (1,7%) telepítéssel. A többi megyéből érkező minták száma 1% alatti volt (Somogy 0,96%).

1. ábra: Ültetvény telepítések száma évenként és megyénként

A telepítések 82 helységet érintettek (2. ábra). Legtöbb telepítést végeztek Kiskőrösön, Soltvadkerten és Kecelen, melyek hagyományosan a szőlő- gyümölcstermesztés központjai térségünkben. Érdekes még, hogy Hajóson azonban csak 2 telepítéssel kapcsolatos vizsgálatot végeztünk. Ennek kézenfekvő magyarázata lehet, hogy más laboratórium a déli határ közelében szintén végezhetett talaj analízist, segítve a termelőket.

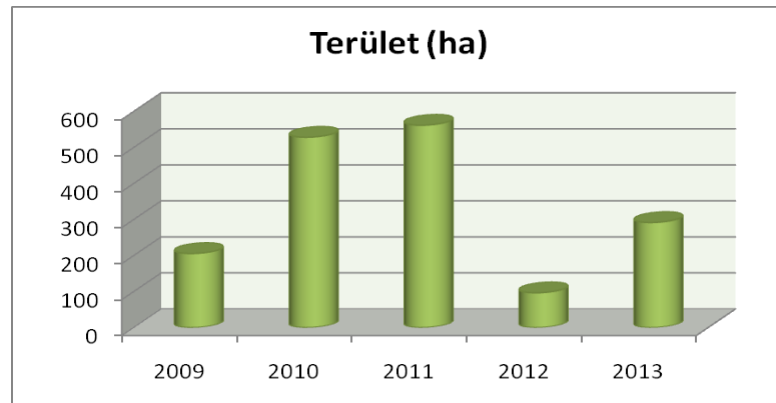

2. ábra: A területek elhelyezkedése a vizsgálati időszakban (területek száma, db)

A tervezett ültetvények átlagos mérete a vizsgált időszakban 3,25 ha volt. Az átlagos terület 2010-ben volt a legmagasabb (átlagosan 4,80 ha), míg a legkisebb 2012-ben (2,24 ha). Az évenkénti összes telepítésre benyújtott terület, melyet a laboratóriumunk vizsgált, a 3. ábrán kerül bemutatásra.

Az általunk vizsgált összes telepített terület 2009-2013 között jelentős volt,

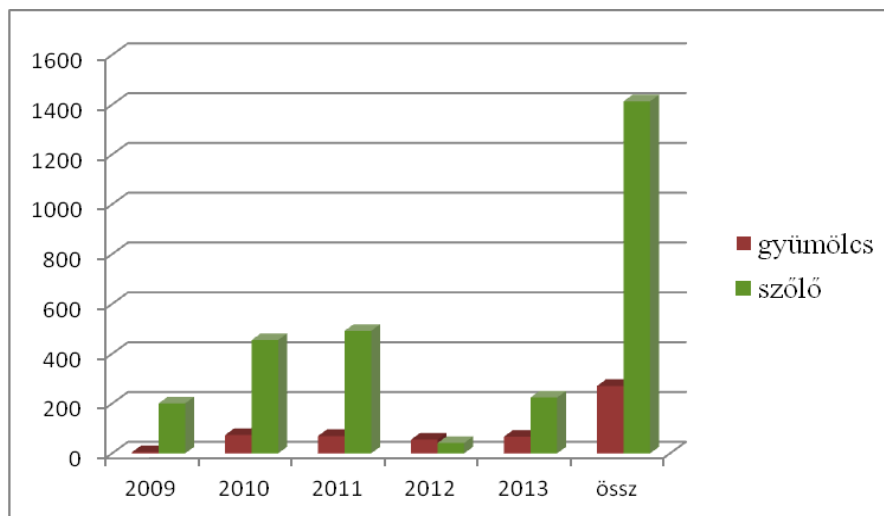
mindösszesen 1690 ha.

3. ábra: A vizsgált új ültetvények összes területe 2009-2013 között

A telepítések jelentős része szőlőtelepítésre irányult, mely megfelel a hagyományos művelésnek ebben a régióban. A gyümölcsstelepítés területe maximálisnak mutatkozott 2010-ben, míg a 2012-es évben megelőzte a szőlőtelepítés területét (4. ábra). 2009 és 2013 között összességében a szőlő a telepítések 83,6 %-át képviselte.

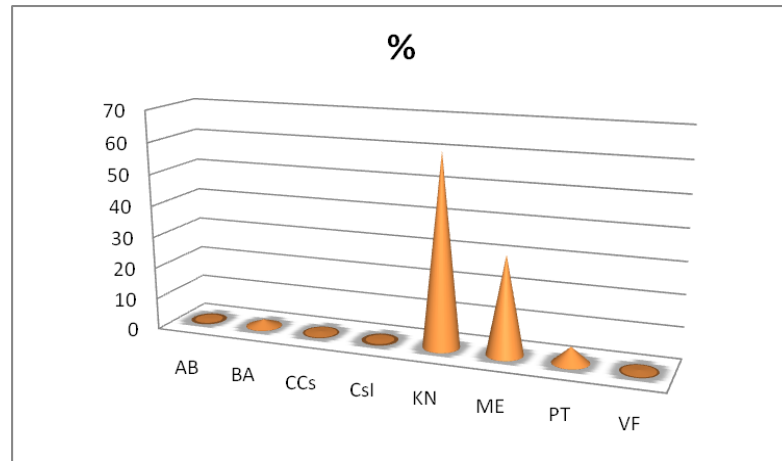
A gyümölcs ültetvények átlagos mérete 33%-kal meghaladta a szőlőterületekét (4,16 vs. 3,12 ha).

4. ábra: A vizsgált új ültetvények összes területe 2009-2013 között

Laboratóriumunkban nyolc szakértő által behozott minták kerültek vizsgálatra. Rendszeresen három szakértővel dolgoztunk együtt (5. ábra).

A Talaj- és Növényvizsgáló Laboratórium több száz alkalommal végzett szőlőültetvények átalakításával, megújításával, fajtaváltással kapcsolatos kötelező vizsgálatokat is (filoxéra immunitás).

5. ábra: Talajvédelmi szakértők telepítéssel kapcsolatos tevékenysége százalékos arányban

4. Következtetések

Térségünkben számos agrárgazdálkodó vesz részt a nemzeti agrár-környezetvédelmi program valamely célprogramjában. 2009 és 2013 között laboratóriumunk aktívan vett részt ezen programokban előírt analitikai vizsgálatok, feladatok ellátásában (Borsné Pető et al, 2011, Pető et al., 2014). A laboratóriumi vizsgálatok száma azt mutatta, hogy a telepítések száma követte az ültetvény telepítési támogatások kiírásának, megjelenésének ütemét.

Az ültetvények megoszlását tekintve térségünkben a szőlőterületek a leggyakoribbak. A szőlőültetvények jelentős része, kb. egynegyede a dél-alföldi régióban helyezkedik el, közel 23%-a Bács-Kiskun megyében. A térségre jellemző humuszos homoktalajokon termelt szőlő jól ellenáll a filoxérának (Györffyné et al., 2009). Magyarország szőlőterületei az Európai Unió egészének kb. 2,3%-át képviselik, ez az arány 2004 óta gyakorlatilag állandónak vehető. Az újratelepítési jogok fenntartása az uniós szőlőtermelők számára azért fontos, hogy a jogokat ne lehessen egyik országból a másikba áthelyezni, és ne indulhasson szakmailag ellenőrizhetetlen szőlőtelepítési hullám az unióban, ahol a borfelesleg kezelése amúgy is kényes kérdés.

Vizsgálataink alapján a térségünkben továbbra is a szőlőültetvények telepítése a legnépszerűbb, átlagos méretük 3 ha körüli érték volt. Az ültetvények telepítése legaktívabb volt Kiskőrös, Soltvadkert és Kecel térségében, melyek hagyományosan a szőlőgyümölcsstermesztés központjai térségünkben, és gazdálkodóik aktívan vesznek részt az agrár környezetgazdálkodási programokban. Mindezek megvalósításában a falugazdászok, szakértők, hegybírók és TÉSZ-ek aktív segítséget nyújtanak.

Irodalomjegyzék

- Bogoni, M., Panont, A., Valenti, L. and Scienza, A.: Effects of soil physical and chemical conditions on grapevine nutritional status. *Acta Horticulturae* (1995) 383: 299–303. p.
- Borsné Pető, J., Hüvely, A., Buzás, I., Hoyk, E.: A talaj- és növényvizsgáló laboratórium tevékenységének bemutatása és működésének tapasztalatai. *Erdei Ferenc VI. Tudományos Konferencia kiadványa*, (2011) (1) 569-574.
- Györffyné Molnár, J., Németh Cs., Májner J., Györffyné Jahnke, G.: Assessment of Phylloxera

- Leaf Gallling Incidence on European Grapevines in Badacsony, Hungary. Proceedings of 4th International Phylloxera Symposium.. Acta Horticulturae (2009) 816; 97-104 p.
- Pető, J., Hüvely, A., Pölös, E., Cserni, I.: Leaf macro nutrient composition of grapes in south plain hungarian vineyards. Review on Agriculture and Rural Development. (2014) 3: 250 -255.
- Ramos, M.C., Martínez-Casanovas, J.A.: Impact of land leveling on soil moisture and runoff variability in vineyards under different rainfall distributions in a Mediterranean climate and its influence on crop productivity. Journal of Hydrology. (2006) 321:131–146. p.
- Várallyay, Gy.: Soil water problems in Hungary. Agrokémia és Talajtan. (1989) 38. 577-595.
- Várallyay, Gy.: Extreme soil moisture regime as limiting factor of the plants' water uptake Cereal Research Communications. Volume 36, (2005) Supplement 5: 3 - 6. p.

Szerzők

- Dr. Pető Judit: Környezettudományi Csoport, Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, 6000 Kecskemét, Erdei F. tér 1-3. Magyarország. E-mail: peto.judit@kfk.kefo.hu
- Dr. Hüvely Attila: Környezettudományi Csoport, Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, 6000 Kecskemét, Erdei F. tér 1-3. Magyarország. E-mail: huvely.attila@kfk.kefo.hu
- Prof. Dr. Cserni Imre: Környezettudományi Csoport, Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, 6000 Kecskemét, Erdei F. tér 1-3. Magyarország. E-mail: cserniimre@freemail.hu